

Oogst

Het leek wel of de hitte die van het asfalt opsteeg, werd vastgehouden tussen de dikke heggen die als kantelen boven hun hoofd verrezen.

'Drukkend,' zei hun moeder. Zij werden voor hun gevoel ook vastgehouden. 'Net als in het doolhof bij Hampton Court,' zei hun moeder. 'Weten jullie nog wel?'

'Ja,' zei Jessica.

'Nee,' zei Joanna.

'Je was nog een baby,' zei hun moeder tegen Joanna. 'Net als Joseph nu.' Jessica was acht, Joanna was zes.

Het weggetje (ze noemden het altijd 'het laantje') slingerde nu eens de ene kant op, dan weer de andere, waardoor je niet vooruit kon kijken. Ze moesten de hond aangeliend houden en dicht bij de heggen blijven voor het geval er ineens een auto 'uit de lucht zou komen vallen'. Jessica was de oudste, dus moest zij de riem van de hond de hele tijd vasthouden. Ze was een groot deel van de tijd bezig om de hond te trainen, 'Naast!' en 'Zit!' en 'Hier!' Hun moeder zei dat ze wou dat Jessica net zo gehoorzaam was als de hond. Jessica had altijd de leiding. Hun moeder zei tegen Joanna: 'Je mag er best een eigen mening op na houden, hoor. Je moet voor jezelf opkomen, zelf denken', maar Joanna wilde niet zelf denken.

De bus zette hen op de grote weg af en ging vervolgens verder, ergens anders naartoe. Het was 'een gehannes' om hen allemaal uit de bus te krijgen. Hun moeder hield Joseph als een pakketje onder één arm en worstelde met haar andere hand om zijn nieuwerwetse wandelwagentje uit te klappen. Jessica en Joanna moesten samen de boodschappen uit de bus tillen. De hond zorgde voor zichzelf. 'Er helpt nooit

iemand,' zei hun moeder. 'Hebben jullie dat ook gemerkt?' Inderdaad.

'Die verdomde landidylle van jullie vader ook,' zei hun moeder toen de bus wegreed in een blauwe nevel van uitlaatgassen en hitte. 'Waag het niet om te vloeken,' voegde ze er automatisch aan toe. 'Ik ben de enige die mag vloeken.'

Ze hadden geen auto meer. Hun vader ('de klootzak') was erin weggereden. Hun vader schreef boeken, 'romans'. Hij had er een van de plank gepakt en aan Joanna laten zien, had op zijn foto op de achterkant gewezen en gezegd: 'Dat ben ik', maar ze had het boek niet mogen lezen, hoewel ze al goed kon lezen. ('Nog niet, op een dag. Ik schrijf helaas voor grote mensen,' lachte hij. 'Er staan dingen in, tja...')

Hun vader heette Howard Mason en hun moeder heette Gabriëlle. Soms werden mensen opgewonden en dan lachten ze naar hun vader en zeiden ze: 'Bent u dé Howard Mason?' (En soms, zonder glimlach, 'dié Howard Mason', wat anders was, al wist Joanna niet precies in welk opzicht.)

Hun moeder zei dat hun vader hen uit hun vertrouwde omgeving had weggerukt en had neergepoot in 'de rimboe'. 'Of Devon, zoals het doorgaans wordt genoemd,' zei hun vader. Hij zei dat hij 'ruimte nodig had om te schrijven' en dat het hun allemaal goed zou doen om 'in aanraking te komen met de natuur'. 'Geen televisie!' zei hij, alsof dat iets was waar ze van zouden genieten.

Joanna miste nog steeds haar school en haar vriendinnetjes en *Wonder Woman* en een huis in een straat, waardoor je gewoon naar een winkel kon lopen waar je een stripblad en een dropveter kon kopen en uit drie soorten appels kon kiezen, zonder dat je eerst een laantje en een weg moest af lopen en twee bussen moest nemen en dat alles dan nog eens in de omgekeerde volgorde moest herhalen.

Zodra ze naar Devon waren verhuisd, kocht hun vader zes rode hennen en een korf vol bijen. Hij was de hele herfst bezig om de tuin voor het huis om te spitten zodat die 'klaar zou zijn voor het voorjaar'. Toen het regende, veranderde de tuin in een modderpoel, en de modder liet overal in huis sporen na, bleek zelfs op hun beddegoed te zitten. Toen het win-

ter werd, at een vos de hennen op zonder dat die ooit een ei hadden gelegd, en de bijen vrozen allemaal dood, wat ongehoord was volgens hun vader, die zei dat hij dat allemaal ging gebruiken in het boek dat hij aan het schrijven was ('de roman'). 'Dat maakt veel goed,' zei hun moeder.

Hun vader schreef aan de keukentafel, omdat dat het enige vertrek in huis was dat een heel klein beetje warm werd dankzij de enorme Aga vol kuren, die volgens hun moeder 'haar dood zou worden'. 'Wat zou dat een bof zijn,' mompelde hun vader. (Het ging niet goed met zijn boek.) Ze liepen hem allemaal voor de voeten, zelfs hun moeder.

'Je ruikt naar roet,' zei hun vader tegen hun moeder. 'En naar kool en melk.'

'En jij ruikt naar mislukking,' zei hun moeder.

Hun moeder rook meestal naar allerlei interessante dingen, verf en terpentijn en tabak en het parfum Je Reviens, dat hun vader al voor haar kocht sinds haar zeventiende, toen ze nog 'een katholiek schoolmeisje' was, en dat 'ik kom terug' betekende en een boodschap voor haar was. Hun moeder was volgens hun vader 'een schoonheid', maar hun moeder zei dat ze 'schilderes' was, hoewel ze sinds hun verhuizing naar Devon niets meer had geschilderd. 'In een huwelijk is geen plaats voor twee creatieve talenten,' zei ze op die kenmerkende manier van haar, terwijl ze haar wenkbrauwen optrok en de rook inhaleerde uit de kleine bruine cigarillo's die ze rookte. Dat sprak ze uit als 'thigarijo', met een Engelse 'th', als een buitenlander. Als kind had ze in verre oorden gewoond, waar ze hen op een dag mee naartoe zou nemen. Ze was warmbloedig, zei ze, in tegenstelling tot hun vader, die een reptiel was. Hun moeder was intelligent en geestig en verrassend en totaal anders dan de moeders van hun vriendinnetjes. 'Exotisch,' zei hun vader.

De ruzie over wie waarnaar rook was kennelijk nog niet voorbij, want hun moeder pakte een blauw-wit gestreepte kan van de keukenkast en smet hem naar hun vader, die aan de tafel naar zijn typemachine zat te staren alsof de woorden zichzelf zouden schrijven als hij maar geduldig genoeg was. De kan sloeg tegen de zijkant van zijn hoofd en hij brulde het

uit van schrik en pijn. Met een snelheid die Joanna wel moest bewonderen, rukte Jessica Joseph uit zijn kinderstoel, zei 'Kom mee' tegen Joanna en liep met hen naar boven, waar ze Joseph kietelden op het tweepersoonsbed waar Joanna en Jessica samen in sliepen. Er was geen verwarming in de slaapkamer en op het bed lag een hoge stapel dekbedden en oude jassen van hun moeder. Ten slotte vielen ze alle drie in slaap, omgeven door een mengeling van luchtjes: vocht, mottenballen en Je Reviens.

Toen Joanna wakker werd, zat Jessica rechtop tegen de kussens, gehuld in wanten, oorwarmers en een van de jassen van het bed, waarin ze verdronk alsof het een tent was. Ze was aan het lezen bij het licht van een zaklantaarn.

'Geen elektriciteit,' zei ze zonder haar ogen op te slaan van haar boek. Aan de andere kant van de muur hoorden ze de vreselijke dierengeluiden die inhielden dat het tussen hun ouders weer koek en ei was. Jessica bood Joanna zwijgend de oorwarmers aan zodat ze er niet naar hoefde te luisteren.

Toen het eindelijk voorjaar werd, legde hun vader geen moestuin aan, maar keerde hij terug naar Londen om bij 'zijn andere vrouw' te gaan wonen – wat een grote verrassing was voor Joanna en Jessica, maar kennelijk niet voor hun moeder. De andere vrouw van hun vader heette Martina – 'de dichteres' –, hun moeder gooide het woord eruit alsof het een vloek was. Hun moeder gebruikte voor die andere vrouw ('de dichteres') zulke vreselijke scheldwoorden dat ze als gif in de lucht bleven hangen wanneer Jessica en Joanna het waagden ze onder het beddengoed tegen elkaar te fluisteren ('teef – loeder – hoer – dichteres').

Hoewel er nu nog maar één persoon in het huwelijk was, schilderde hun moeder nog steeds niet.

Ze liepen achter elkaar door het laantje. 'In ganzenmars,' zei hun moeder. De plastic boodschappentassen hingen aan de handvatten van het wandelwagentje en als hun moeder die losliet, kieperde het wagentje achterover op de grond.

'We zullen wel net vluchtelingen lijken,' zei ze. 'Maar we

zitten niet bij de pakken neer,' voegde ze er opgewekt aan toe. Aan het eind van de zomer zouden ze weer terugverhuizen naar de stad: 'Op tijd voor het nieuwe schooljaar.'

'Goddank,' zei Jessica op precies dezelfde manier als waarop hun moeder dat zei.

Joseph was in het wandelwagentje in slaap gevallen, met zijn mondje open en een flauw gereutel in zijn borst, doordat hij maar niet van een zomerkoutje af kwam. Hij had het zo warm gehad dat hun moeder alleen zijn luier aan had gelaten en Jessica had op de dunne ribbetjes van zijn lichaampje geblazen om hem af te koelen tot hun moeder zei: 'Maak hem niet wakker.'

Er hing een zweem van mest in de lucht, en de geur van het muffe gras en het fluitenkruid drong in Joanna's neus en liet haar niezen.

'Pech,' zei haar moeder, 'jij hebt al mijn allergieën gekregen.' Hun moeders donkere haar en bleke huid waren naar haar 'mooie jongen' gegaan, naar Joseph, haar groene ogen en haar 'schildershands' waren naar Jessica gegaan. Joanna had de allergieën gekregen. Pech. Joseph en hun moeder waren ook op dezelfde dag jarig, hoewel Joseph nog nooit jarig was geweest. Over een week zou hij dat voor het eerst zijn. 'Dat is een bijzondere verjaardag,' zei hun moeder. Joanna vond alle verjaardagen bijzonder.

Hun moeder droeg Joanna's lievelingsjurk, blauw met een patroon van rode aardbeien. Hun moeder zei dat de jurk oud was en dat ze hem de volgende zomer zou verknippen om er iets voor Joanna van te maken als ze dat leuk vond. Joanna zag de spieren in haar moeders bruine benen bewegen terwijl ze het wandelwagentje de heuvel op duwde. Ze was sterk. Hun vader zei dat ze 'fel' was. Dat vond Joanna een mooi woord. Jessica was ook fel. Joseph was nog niets. Hij was gewoon een baby, mollig en blij. Hij hield van havermoutpap en geprakte banaan, en van de mobile van papieren vogeltjes die hun moeder voor hem had gemaakt en die boven zijn bedje hing. Hij hield ervan om door zijn zusjes te worden gekieteld. Hij hield van zijn zusjes.

Joanna voelde het zweet langs haar rug stromen. Haar ver-

sleten katoenen jurk plakte aan haar huid. De jurk was een afdankertje van Jessica. 'Arm maar eerlijk,' lachte hun moeder. Haar grote mond boog naar beneden als ze lachte, waardoor ze nooit een echt blijde indruk maakte, zelfs niet als ze dat wel was. Alles wat Joanna had, was van Jessica afkomstig. Het was net of er zonder Jessica geen Joanna zou zijn. Joanna vulde de ruimtes die Jessica achterliet als ze verderging.

Een onzichtbare koe aan de andere kant van de heg maakte een bulkend geluid, waar ze van schrok. 'Het is maar een koe,' zei haar moeder.

'Red Devons,' zei Jessica, hoewel ze de dieren niet eens kon zien. Hoe wist ze dat? Ze wist van alles hoe het heette, van zichtbare en onzichtbare dingen. Joanna vroeg zich af of ze ooit zoveel zou weten als Jessica.

Als je een tijd door het laantje had gelopen, kwam je bij een houten hek met een draaikruis. Ze kregen het wandelwagentje niet door het draaikruis, dus moesten ze het hek openmaken. Jessica maakte de riem van de hond los en hij klauterde over het hek op de manier die Jessica hem had geleerd. Op het bordje op het hek stond: **GELIEVE HET HEK ACHTER U TE SLUITEN.** Jessica rende altijd vooruit om de sluithaak los te maken en dan duwden ze samen tegen het hek en zwaaiden erop mee als het openging. Hun moeder moest aan het kinderwagentje sjoeren en trekken doordat alle moeder van de winter was opgedroogd tot diepe, lastige sporen waar de wielen in bleven haken. Jessica en Joanna zwaaiden ook op het hek mee om het te sluiten. Soms hingen ze ondersteboven aan het hek en kwam hun haar tot op de grond, als bezems die het stof opvegen, en dan zei hun moeder: 'Laat dat.'

Het paadje liep langs een veld. 'Koren,' zei Jessica. Het koren stond heel hoog, maar kwam niet zo hoog als de heggen in het laantje. 'Binnenkort gaan ze oogsten,' zei hun moeder. 'Maaien ze het,' voegde ze er ten behoeve van Joanna aan toe. 'En dan zullen we allebei niezen en piepen.' Joanna was al aan het piepen, hoorde haar adem in haar borst fluiten.

De hond rende het veld in en verdween. Even later kwam hij weer uit het koren tevoorschijn springen. Vorige week

was Joanna achter de hond aan het veld in gelopen en was ze verdwaald, en het had heel lang geduurd voor ze was gevonden. Ze had hen horen roepen, verder en verder weg. Niemand had haar gehoord toen ze terugriep. De hond had haar gevonden.

Ze hielden halverwege halt en gingen op het gras naast het paadje zitten, in de schaduw van de bomen. Hun moeder haalde de plastic boodschappentassen van de handvatten van het wandelwagentje en uit een van de tassen haalde ze een stel kleine kartonnetjes met sinaasappelsap en een pakje chocoladekoekjes. Het sinaasappelsap was warm en de chocoladekoekjes waren aan elkaar gesmolten. Ze gaven een paar koekjes aan de hond. Hun moeder lachte met haar neergebogen mond en zei: 'God, wat een troep', en zocht in de babytas en vond doekjes voor hun handen en mond die onder de chocola zaten. Toen ze nog in Londen woonden, hadden ze echt gepicknickt, hadden ze de kofferbak van de auto volgeladen met een grote rieten mand, ooit het bezit van hun moeders moeder, die rijk maar dood was (wat kennelijk maar goed was ook, want daardoor had ze niet hoeven aanzien dat haar enige dochter was getrouwd met een egoïstische, overspelige slampamper). Hoe kwam het dat ze geen geld hadden als hun oma rijk was geweest? 'Ik heb me laten schaken,' zei hun moeder. 'Ik ben weggelopen om met jullie vader te trouwen. Het was heel romantisch. Destijds. We hadden niets.'

'Je had de picknickmand,' zei Jessica, en hun moeder lachte en zei: 'Je kunt heel grappig zijn, weet je', en Jessica zei: 'Dat weet ik.'

Joseph werd wakker en hun moeder knoopte de voorkant van haar met aardbeien bedekte jurk open om hem te voeden. Hij viel weer in slaap terwijl hij aan het drinken was. 'Het arme schaap,' zei hun moeder. 'Hij komt maar niet van zijn kou af.' Ze zette hem weer in het kindwagentje en zei: 'Goed. Laten we naar huis gaan, dan kunnen we de tuinslang tevoorschijn halen en kunnen jullie afkoelen.'

Het leek wel of hij zomaar uit de lucht kwam vallen. Hij viel hun op doordat de hond gromde, een eigenaardig borrelend

geluid in zijn keel maakte dat Joanna nog nooit had gehoord.

Hij kwam heel snel op hen af lopen, werd voortdurend groter. Hij maakte een raar snuivend, puffend geluid. Je zou verwachten dat hij hen zou passeren en 'Een mooie middag' of 'Dag' zou zeggen, omdat de mensen dat altijd zeiden als ze je in het laantje of op het paadje passeerden, maar hij zei niets. Hun moeder zei meestal: 'Een prachtige dag', of 'Wat is het heet, hè?' als ze mensen passeerde, maar ze zei niets tegen deze man. In plaats daarvan begon ze snel te lopen, duwde ze hard tegen het wagentje. Ze liet de plastic tassen met boodschappen op het gras staan en Joanna wilde er een oppakken, maar hun moeder zei: 'Laat staan.' Er was iets in haar stem, in haar gezicht, wat Joanna bang maakte. Jessica greep haar hand en zei scherp als een volwassene: 'Schiet op, Joanna.' Het deed Joanna denken aan die keer dat hun moeder de blauw-wit gestreepte kan naar hun vader had gesmeten.

Nu liep de man dezelfde richting uit als zij, aan de andere kant van hun moeder. Hun moeder bewoog heel snel en zei tegen hen: 'Kom mee, vlug, blijf bij me.' Ze klonk buiten adem. Toen rende de hond naar de man toe en begon voor hem te blaffen en op te springen alsof hij de man wilde tegenhouden. Zonder enige waarschuwing gaf hij de hond zo'n harde trap dat die door de lucht vloog en in het koren belandde. Ze konden hem niet zien, maar ze hoorden het afschuwelijke, schril jankende geluid dat hij maakte. Jessica ging voor de man staan en schreeuwde iets tegen hem, wees met haar vinger naar hem en haalde adem in grote teugen, alsof ze geen lucht kon krijgen, en vervolgens rende ze achter de hond aan het veld in.

Alles was verkeerd. Dat stond als een paal boven water.

Joanna staarde naar het koren, probeerde te zien waar Jessica en de hond waren gebleven, en het duurde even voor ze doorhad dat haar moeder met de man vocht, hem met haar vuisten bewerkte. Maar de man had een mes en dat bleef hij maar in de lucht opheffen, waardoor het blonk als zilver in de warme middagzon. Haar moeder begon te gillen. Er zat bloed op

haar gezicht, op haar handen, op haar sterke benen, op haar aardbeienjurk. Toen beseftte Joanna dat haar moeder niet tegen de man gilte, maar tegen haar.

Hun moeder werd ter plekke neergestoken, terwijl het grote zilveren mes door haar hart gleed alsof het slagersvlees sneed. Ze was zesendertig.

Hij moet Jessica ook hebben gestoken voor ze was weggerend, want er liep een bloedspoor, een pad dat hen naar haar toe leidde, maar niet meteen, want het korenveld had zich om haar heen gesloten, als een gouden deken. Ze had haar armen om het lichaam van de hond geslagen en hun bloed had zich vermengd en had de droge aarde doorweekt, het graan gevoed, als een offer aan de oogst. Joseph was gestorven waar hij was, in zijn tuigje in het wandelwagentje. Joanna wilde graag denken dat hij nooit was wakker geworden, maar dat wist ze niet.

En Joanna. Joanna had haar moeder gehoorzaamd toen die naar haar had gegild. 'Ren, Joanna, ren,' had ze gezegd, en Joanna was het veld in gierend en was verdwaald in het koren.

Later, toen het donker was, waren er andere honden gekomen en die hadden haar gevonden. Een vreemde man had haar opgetild en weggedragen. 'Ze heeft geen schrammetje,' hoorde ze een stem zeggen. De sterren en de maan schenen helder aan de koude, zwarte lucht boven haar hoofd.

Ze had Joseph natuurlijk moeten meenemen, ze had hem uit het wagentje moeten grissen of met het wagentje moeten weggrennen (dat zou Jessica hebben gedaan). Het deed er niet toe dat Joanna pas zes was, dat het haar nooit zou zijn gelukt om met het wagentje weg te rennen en dat de man haar binnen enkele seconden te pakken zou hebben gekregen, daar ging het niet om. Het was beter geweest om te proberen de baby te redden en daardoor te worden gedood dan om het niet te hebben geprobeerd en te leven. Het was beter geweest om met Jessica en haar moeder dood te gaan dan om zonder hen achter te blijven. Maar daar had ze allemaal niet aan gedacht, ze had gewoon gedaan wat haar was gezegd.

'Ren, Joanna, ren,' had haar moeder haar opgedragen. Dus had ze dat gedaan.

Het was raar, maar nu, dertig jaar later, werd ze gek van het feit dat ze zich niet meer kon herinneren hoe de hond had geheten. En er was niemand meer aan wie ze dat kon vragen.